

TMS-32, TMS-39 VE TFRS-7, TFRS-9 KAPSAMINDA FİNANSAL ARAÇLAR: SUNUM, MUHASEBELEŞTİRME, ÖLÇÜM VE AÇIKLAMALAR STANDARTINA İLİŞKİN BİR İNCELEME

Yunus CERAN*

Merve ÖZ**

ÖZET

Muhasebe uygulamalarına yön veren kurallar bütünü olarak adlandırılan standartların temeli muhasebe ilkelerine, muhasebe ilkelerinin temeli ise muhasebenin temel kavramlarına dayanmaktadır. Muhasebe uygulamalarına yön veren bu standartlar ise aynı şekilde muhasebe politikalarını belirlemektedir. Tüm dünya ülkelerinin düzenlemeleri arasında bir standart olması amacıyla oluşturulan kurullardan bir tanesi olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu'nun oluşturduğu Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesince çıkarılan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ile paralellik göstermektedir. Bu çalışmanın amacı işletmelerdeki kayıt tutarsızlığını gidermek amacıyla geliştirilmiş TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme ve TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve TFRS 9 Finansal Araçlar Standartları gereği getirilen yeniliklerin ne olduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, Finansal Raporlama Standartları, Muhasebe Standartları

JEL Kodu: G10, G11, G18

---

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Öğretim Üyesi

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü

Abstract

Standards known as a set of rules which direct accounting practices and these practices based on basic principles of accounting, and basic accounting principles are based on the basic concepts of accounting. In the same way these mentioned standards which direct accounting practices also determine the accounting policies. Turkey Accounting Standards Board is one of the committees established in order to provide standards for all countries' accounting regulations, created Turkey Financial Reporting Standards which are parallel to International Financial Reporting Standards issued by International Accounting Standards Committee. The aim of this paper is, in the global economy in order to eliminate confusion in terms of businesses, to put forth what kind of developments are brought by IAS 32 Presentation, IAS 39 Recognition and measurement and IFRS 7 Disclosures and IFRS 9 Financial Instruments standards.

Key Words: Financial Instruments, Financial Reporting Standards, Accounting Standards

JEL Code: G10, G11, G18

1.Giriş

Günümüzde küreselleşme sonucu dünya ekonomisinin tek bir ekonomi haline gelmesi çok uluslu şirketlerin sayısının artmasına yol açmış; ancak ülkeler arasında küresel bir finansal raporlama setinin olmaması ve bu ülkelerde farklı muhasebe politikalarının uygulanması muhasebe işlemlerinin karmaşıklaşmasına neden olmuştur. Bu noktada kamuyu aydınlatmanın önemi artmış, mali tabloların açık, anlaşılabilir ve şeffaf olması gerektiği ilkesi doğrultusunda; muhasebe standartları konusunda çalışma yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de uluslararası alanda ortak set olarak kabul edilen muhasebe standardı olan UFRS doğrultusunda SPK 2005 yılından itibaren muhasebe uygulamalarını zorunlu kılmıştır.

Birçok menkul kıymetin yanında bunların türevlerinden de oluşan finansal araçların fiyatları, nitelik ve miktarları piyasalarda yaşanan değişimlere göre sık sık değişmekte ve bu değişimlerde bilançolara yansımaktadır. Likiditeyi artırma, ucuz fon sağlama, döviz ve faiz riskinden korunma gibi avantajlar sağlayan finansal araçlar aynı zamanda sahip oldukları kaldıraç etkisiyle finansal riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu durum finansal araçlarla ilgili muhasebe sorunlarını arttırırken, aynı zaman da kendilerine olan ilgiyi de doğru orantılı olarak arttırmaktadır. Bu sorunları ortadan kaldırmak için finansal araçlarla ilgili olarak Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından; UMS 32 Finansal Araçlar: Sunum, UMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, UFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar ve UFRS 9 Finansal

Araçlar Standardı olmak üzere dört standart yayınlanmıştır. Finansal araçların muhasebeleştirme ve ölçümüne yönelik UFRS 9 Finansal Araçlar Standardı projesi tamamlanarak 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla uygulamaya girdiğinde UMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı tamamen yürürlükten kalkmış olacaktır.

2006 yılında Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), tarafından yayımlanan TMS 32, “Finansal Araçlar: Sunum” ve TMS 39, “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” muhasebe standartlarının ardından 2007 yılında “IFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar” standardı yayımlanmıştır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’nca (IASB) yayımlanan standartlar ile tam uyumlu olan bu standartlar ile finansal araçların kapsamını ve niteliklerini belirleme, bunların sınıflandırılması ve bilanço eklerinde verilmesi gereken bilgilerin düzenlenmesi amaçlanmıştır.

2. TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardınca Finansal Araçlar

Finansal araç; bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da öz kaynağa dayalı finansal araçta artışa neden olan herhangi bir sözleşme şeklinde Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı’nca ifade edilirken (TMS 32, madde 11) söz konusu standardının amacı finansal araçları; finansal varlık, finansal borç ve öz kaynağa dayalı finansal araçlar olarak sınıflandırmak ve finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemek olarak vurgulanmıştır (Kamu Gözetimi Kurumu, 2013). Bu standart gereği finansal araçlar; finansal varlık ve finansal borç olmak üzere ayrılırken, türev ürünlere de niteliklerine göre değinilmiş ve yapılan sınıflandırmaya göre türev ürünler finansal varlık ya da finansal borç içerisinde yer almıştır (Bal ve Öztürk, 2013: 126).

2.1. Finansal Varlıklar

TMS’ye göre 4 grupta incelenen finansal varlıklar; likit kıymetler olan nakit, döviz, çek, ve banka mevcutları gibi ilk grupta incelenen varlıklar; ikinci grupta başka bir işletmenin öz kaynağına dayalı hisse senedi, konsolidasyona girmeyen iştiraklerdeki paylar, müşterek yönetim payları ve limited şirket paylarından oluşan finansal araçlar yer alırken; üçüncü grupta sözleşmeden doğan yani, diğer işletmelerin ihraç ettiği tahvil ve ya kar-zarara katılma belgesi ve benzeri borçlanma araçları,

alacaklar ve kullanılan krediler gibi finansal varlıklar, aynı şekilde diğer işletmelerin hisse senedi opsiyonlarını, rüçhan hakkı kuponlarını ve katılma intifa senetlerini satın alma hakkı sağlayan ve swap, vadeli işlem sözleşmeleri, opsiyonlar gibi avantajlı durumlarda finansal varlıkların ve finansal borçların takasına hak kazandıran finansal varlıklar yer alırken, son olarak bu gruba işletmenin kendi özkaynağına dayalı araçlarını almak zorunda bırakan ya da bırakabilecek ve işletmenin kendi özkaynağına dayalı araçlar ile ödenecek fakat türev olmayan sözleşmeler ile işletmenin özkaynağını, belirli bir nakdini ve finansal varlığını takas etmesi dışındaki yollarla ödenecek olan türev sözleşme unsurları dahil edilmiştir (Örten vd., 2012: 472).

2.2.Finansal Borçlar

Sözleşmeden doğan; tahvil, kar-zarara katılma belgesi, hisse senedine çevrilebilir tahvil gibi borçlanma belgeleri ile alım-satım işlemlerinden doğan ve finansal araçlarla kapatılabilen likit kıymetler ve diğer finansal araçlar verme yükümlülükleri, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları ile ödenebilecek, ve karşı tarafın zararını karşılama imkanı veren türev ürün keşideleri ve opsiyon yazımları finansal borçlar kapsamına girmektedir (Örten vd., 2012: 472). Bedeli nakit olarak ödenecek olan mal ve hizmet alımı gerekçesiyle gerçekleşmiş olan tahakkuklar, kredi borç senedi ve ticari borç gibi borçlar, işletmenin ihraç ettiği borçlanma senetleri ile imtiyazlı hisse senetleri finansal borç kapsamına giren finansal araçlardan olarak ifade edilmiştir (Mısırlıoğlu, 2008: 67).

2.3. Özkaynağına Dayalı Finansal Araçlar

İşletmenin tüm borçları ödendikten sonra net varlıktan pay alma hakkı sağlayan sözleşmeler olarak tanımlanan özkaynağına dayalı finansal araçların bu nitelikte bir finansal araç olarak gösterilebilmesi için başka bir işletmeye nakit veya başka bir finansal araç verme yükümlülüğünü ya da başka bir işletmeyle finansal varlık ya da finansal borç takası yapma yükümlülüğünü bulundurmaması gerekliliği ifade edilmiştir.Yalnız finansal aracın ödenebilmesi ihraç eden tarafın özkaynağına dayalı finansal araç ile yapılabiliyorsa bu araç özkaynağına dayalı finansal araç olarak nitelendirilebilmektedir (Demir, 2009 :57).

2.4. Türev Finansal Araçlar

İşletmeler arası sözleşme ile bir finansal aracın bir veya daha fazla finansal riskini nakletme amacı ile şartlı ya da şartsız değişim hakkı

tanıyan sözleşmeler türev finansal araçlar olarak tanımlanmaktadır (Demir, 2009: 57). Eğer bir türev finansal araç, sözleşmeyi gerçekleştiren işletme taraflarından birine ödemenin nasıl yapılacağına ilişkin bir seçenek veriyorsa ve bu ödeme seçenekleri özkaynağa dayalı finansal araç olmadığı sürece finansal varlık ya da borç olarak adlandırılmaktadır (Demir, 2009: 57). Türev finansal araçlar içerisinde en yaygın olarak kullanılanlar ise şöyle sıralanmaktadır:

2.4.1. Vadeli İşlem Sözleşmeleri (*Forward Contracts*)

Belirli bir vadede önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstergeyi, sermaye piyasası aracını ya da döviz alma ya da satma yükümlülüğü veren sözleşmelerdir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2013). Hükümet tarafından düzenlenmemesi sebebiyle alıcı ve satıcının gizliliğini korumasını sağladığından ve karşılıklı iki tarafın özel ihtiyaçlarını karşılayabildiğinden ilgililer arasında daha yaygın kullanılmakta olan forward contracts vadeli işlem piyasalarında dalgalanmalardan korunma amaçlı, spekülasyon amaçlı ve arbitraj amaçlı olmak üzere işlemler gerçekleştirilmektedir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2013; Khiara, 1; Adkins, 1).

2.4.2. Organize Vadeli İşlem Sözleşmeleri (*Futures Contracts*)

Vadeli işlem sözleşmeleri ile benzerlik gösteren organize vadeli işlem sözleşmeleri, belirli bir miktar, kalite ve koşullarla standartlaştırılmış bir malın, menkul değer göstergenin ya da yabancı paranın işlem anında o vadeli işlem borsasında piyasada belirlenen fiyattan belirli bir tarihte alınıp satılmasını öngören bağlayıcı sözleşmelerdir. Vadeli işlem sözleşmeleri arasındaki fark fiyat değişimlerinin günlük olarak belirlenmesinden ve düzenlenmiş piyasalarda kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Demir, 2009: 58; Dhole, 2014: 38).

2.4.3. Vadeli Takas Sözleşmeleri (*Swap Contracts*)

Mal piyasasının ana enstrümanlarından olan karşılıklı iki tarafın belirli bir zaman diliminde ödemelerini faiz, anapara ya da hem faiz hem anapara olmak üzere değiştirmeleri konusunda anlaştıkları finansal işlemlerdir. Vadeli takas sözleşmelerinin gerçekleştirilmesinin amacı ise en eski ve en çok kullanılan şekli ile faiz oranları ile döviz kurlarında meydana gelen dalgalanma riskini minimize etmektir (CME Group, 2009: 1; Dhole, 2014: 38).

2.4.4. Seçimlik Sözleşmeler (*Options Contracts*)

Bir varlığın sabitleştirilmiş bir fiyattan belirli bir vadede alma veya satma hakkı doğuran, uygulanması zorunluluk değil tercihi konusu olan sözleşme biçimi opsiyon sözleşmeleri olarak tanımlanmaktadır (Ceylan, 2001: 511). Karmaşık yapılarına rağmen bu sözleşmeler tek kelime ile tanımlanmak istendiğinde bu kelime “seçme” şeklinde ifade edilmektedir. Tüm vadeli işlem sözleşmelerinin temelinde, sözleşmenin alıcısı ve satıcısını yükümlülük altına almak yatarken; opsiyon sözleşmeleri, vadeli işlem sözleşmelerinden bu noktada ayrılmaktadır. Opsiyon sözleşmesinin satın alınması durumunda sözleşmeyi satın alan yatırımcı bir yükümlülük altına girmediği gibi bir seçenek hakkına sahip olmaktadır (Seyidoğlu, 2003: 197).

2.4.5. Vadeli İşleme Konu Ticari Mal Sözleşmeleri (*Commodity Contracts*)

Bir malı gelecekteki bir tarihte sözleşmede belirlenen fiyat üzerinden alma ya da satma yükümlülüğü veren sözleşmelerdir (Demir, 2009: 58; Plaehn; 1).

TMS 32’ye göre şirketler tarafından sunulan finansal araçların finansal varlık, finansal yükümlülük ya da özkaynak olarak sınıflandırılması gerekirken bu sınıflandırmada ise kriterin aracın hukuki niteliği değil ekonomik niteliği göz önünde bulundurularak yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Örten vd., 2012: 472). Örneğin, imtiyazlı hisse senetleri; ihraç eden şirkete belli bir tarihte ve tutarda geri alma hakkı vermektedir. Bu hisse senetleri görünürde hisse senedine dayalı bir finansal araç gibi olsa da özünde borç niteliği taşıdığından dolayı işletmenin bilançosunda borçlar sınıfında yer alması gerektiği (Mısırlıoğlu , 2008: 68), diğer bir örnekte ise türev olmayan bileşik finansal araçlarla ilgili olarak; bileşik finansal araç hem borç hem de hisse senedi özelliklerini taşıyan ihraç eden açısından finansal borç olarak görülen, varlığı edinen açısından ise finansal araç olarak görülen varlıklar olduğu vurgulanmıştır. Hisse senedine dönüştürülebilir tahviller de bu sınıflandırmaya girmekte olduğu ifade edilirken bu tür varlıkları ihraç eden işletmeler, ihraç ettikleri tahvillerin değerleri ile söz konusu tahvilleri hisse senedine dönüştürme seçeneği için ödenecek bedelleri ayrıştırmalı, böylece ihraç eden şirketin bilançosunda tahviller borç, hisse senedi opsiyonları ise öz sermaye hesap grubunda ayrı ayrı raporlanması gerektiği belirtilmiştir (Mısırlıoğlu, 2008: 68).

TMS 32’de işletmenin kendi hisse senetlerini satın alması durumunda bunu nasıl muhasebeleştireceğine değinilmiş; bu durumda işletme yasalar izin verirse kendi hisse senetlerini aldığı zaman bununla ilgili ihracı geri alım-satımına dair gelir tablosuna herhangi bir şey yansıtamayarak, işlemi bilançosunda özsermayeden düşerek raporlayacağı ifade edilmiştir (Mısırlıoğlu, 2008: 69).

TMS 32 standardında yer alan temel ilkelerim TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardının da temel ilkeleri sayıldığı ifade edilmiştir (Örten vd., 2012: 470).

3. TMS 39 Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardınca Finansal Araçlar

İlk olarak 2006 yılında Resmi Gazetede yayımlanan TMS 39 standardı *“Bir işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenen ve elde tutulmaya devam edilenler hariç olmak üzere, nakit veya başka bir finansal araçla ya da sözleşmeler birer finansal araçmış gibi finansal araçların karşılıklı olarak birbirleriyle takas edilmeleri suretiyle net olarak ödenebilen finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelere uygulanır.”* Şeklinde ifade edilmiştir (Sağlam vd., 2009: 992). TMS 39 standardı tüm işletmeler tarafından bazı araçlar dışında diğer tüm finansal araçlara uygulanmakta olduğu ifade edilmiştir. Standardın kapsamında olmayan araçlar ise (Sağlam vd., 2009 : 990);

- Bağlı ortaklıklar, iş ortaklıklarındaki paylar ve iştirakler
- Çalışanlarla ilgili varlık, hak ve yükümlülükler
- Sigorta sözleşmeleri
- Kiralama işlemleri
- İşletme birleşmelerinde işletmeyi satın alanın yerine getirmesi gereken yükümlülükler
- Hisse bazlı ödemeler

TMS 39 Standardı kullanılması ve finansal tablolarda raporlanması amacıyla elde edilen finansal varlıkları ne amaçla iktisap edildiğini göz önüne alarak sınıflandırılmasını öngörmüş ve buna göre finansal araçların sınıflandırılmasında şu kriterleri sunmuştur (Örten vd.,2012: 476);

- Gerçeğe Uygun Değer (GUD) ile değerlendirilerek sonucu kar zarara yazılacak finansal varlık ve borçlar

- Vadeye kadar elde tutulacak varlıklar
- Kredi ve alacaklar
- Satılmaya hazır finansal varlıklar

Standardın amacı ise finansal varlıkların, finansal borçların ve ticari mallar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar gibi finansal olmayan kalemlerin alım-satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesine dair ilkelerin belirlenmesi olarak ifade edilmiştir (Mısırlıoğlu, 2008: 70).

3.1. GUD ile Değerlenerek Sonucu Kar Zarara Yazılacak Finansal Varlık ve Borçlar

Standardın 9 maddesine göre GUD ile değerlendirilebilecek araçları 2 kısımda incelenmiştir

3.1.1. Alım-Satım Amaçlı Finansal Varlıklar ve Finansal Borçlar

Kısa vadeli olup, iktisap amacının ise kısa sürede satıp, spekülatif kar elde etmek olduğu, kısa vadede satılıp ya da kısa vadede geri alınmak üzere elde edilen alım-satım amaçlı finansal varlıkların bu grupta incelendiği ifade edilmiştir. Yatırımlar kısa vadeli; ancak yatırıma konu olan finansal varlıklar uzun vadeli, faiz getirili olan tahviller ve vadesi olmayan hisse senetleri gibi ya da korunma amaçlı olarak alınmayan ya da bu amaçla elde tutulmayan türev ürünleri bu grupta incelenmektedir (Örten vd., 2012: 476).

3.1.2. İlk Defa Kayda Alınmalarında GUD ile Değerlenen ve Değerleme Farkı Kar-Zarara Yansıtılan Varlıklar ve Borçlar

2003 yılında yapılan değişiklikle TMS 39.97 kapsamına giren bu varlık ve yükümlülüklerle ilgili sınıflandırma ve isimlendirmeye göre; alım amacına bakılmaksızın tüm finansal varlık ve borçların ilk kez ediniminde hem alıfta hem de daha sonra GUD ile değerlendirileceği ortaya çıkan olumlu ya da olumsuz farklar kar-zarara aktarılacak şekilde kaydedilebileceği ifade edilmiştir. Muhasebe ilkelerinden özün önceliği ilkesinde varlıklar için iktisap amacı esas iken bu standarda göre başlangıçta amaca bağlı kalmadan “GUD farkı kar zarara yansıtılan finansal varlıklar veya borçlar” diye sınıflandırılabilir (Örten vd., 2012: 477). Ancak böyle bir sınıflandırma yapılabilmesi için varlık ve borçlarda farklı değerlendirme ölçütlerinin kullanılıyor olması ve bunlara ilişkin kar ve zararın farklı şekilde muhasebeleştiriliyor olmasını azaltmanın amaçlanması, ve finansal varlık ve finansal borç grubu için

performanslarının karşılıklı olarak risk yönetim stratejisi çerçevesinde yönetilmesi ve yönetim tarafından bu şekilde raporlanıyor olması şartı arandığı ifade edilmiştir.

3.2.Vadeye Kadar Elde Tutulacak Varlıklar

Tahvil, bono ve varlığa dayalı menkul kıymetlerden oluşan; ancak şirketlerin bu tür varlıkları vadesinden önce satma durumu ortaya çıkması halinde bu tür varlıklar vadeye kadar elde tutulacak varlık ve borç sınıfında yer alamayacak varlıkları ifade etmektedir. Bu gruplandırmada yer alabilmenin koşulu vadesini dolduruncaya kadar şirketin bu varlıkları elde tutulmasıdır. Hisse senedi, menkul ve gayrimenkul yatırım fonları gibi belli vadesi olmayan varlıklarda bu sınıflandırmaya dahil edilemeyeceği ifade edilmiştir (Örten vd., 2012: 479). Bu tür varlıklar bir yıldan kısa ya da bir yıldan daha uzun olmalarına göre bilançoda dönen ya da duran varlıklar grubunda ya da kısa ve uzun süreli borçlar kısmında raporlanmaktadır (Mısırlıoğlu, 2008: 70) vadesi sabit olan ve ödemesi de sabit ya da önceden belirlenebilir olan bu varlıklar türev olmayan finansal varlıklar olarak gösterildiği vurgulanmıştır (Topbaş, 2009: 62).

3.3. Kredi ve Alacaklar

Aktif bir piyasaya kayıtlı olmayan doğrudan borç vermek ve ya mal ve hizmet satmak suretiyle oluşan, senetli ya da senetsiz oluşuna ya da vadesine bakılmayan ticari alacaklar, bankaların kullandığı krediler, banka mevduatı, alınan çekler, iştiraklerden ve bağlı kuruluşlardan alacaklar gibi türleri olan varlıklardır (Örten vd.,2012: 480). Bu varlıkların ödeme vadeleri önceden belirlenmemiştir, bu özellikleriyle vadeye kadar elde tutulacak varlıklardan ayrılmakta, değerlendirme yönteminde ise itfa edilmiş maliyet yöntemine göre yapıldığı için vadeye kadar elde tutulacak varlıklarla bu konuda benzerlik göstermektedirler (Mısırlıoğlu, 2008: 71).

3.4. Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar

GUD farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlıklar, vadeye kadar elde tutulacak varlıklar ve krediler alacaklar dışında kalan ve türev olmayan finansal varlıkların dahil olduğu (Mısırlıoğlu, 2008: 71) örneğin; işletmelerin borsadan aldığı hisse senetlerini temettüden yararlanmak üzere alması; ancak herhangi bir likidite sıkıntısında bunu satmayı düşünmesi ve böylece alım-satım karı elde etmeyi amaçlaması bu tür varlıkları bu sınıfa dahil etmektedir. Ya da işletmenin almış olduğu devlet

tahvili ve hazine bonosu gibi faiz getirili varlıklar için faizinden faydalanmayı düşünmesi ancak sıkıntıya düştüğünde ise bunları elden çıkarmayı düşünmesi bu varlıkları satılmaya hazır finansal varlıklar sınıfına dahil etmektedir. Bağlı ortaklıklar ve iştirak hisseleri bu standart kapsamında olmadıkları için bu gruba dahil edilmemesi bile, bu niteliklerini kaybedip satılmaya hazır duruma geldikleri zaman bu sınıfa dahil edilmektedirler (Örten vd.,2012: 480-481).

TMS 39'a göre varlığın piyasa fiyatının mevcut olmaması durumunda doğrulanabilir ve güvenilebilir olmak şartı ile GUD tespiti için iskonto edilmiş nakit akımları gibi genel kabul görmüş değerlendirme tekniklerinden yararlanılabileceği belirtilmiştir (Mısırlıoğlu, 2008: 71).

4. TFRS 9 Finansal Araçlar Standardınca Finansal Araçlar

Finansal araçların sınıflandırılması, ilk muhasebeleştirme ve ölçümüne ilişkin finansal raporlama ilkelerinin yer aldığı bu standart TMS 39 un yerini almak üzere, hazırlanan bir proje ile 2010 yılında Resmi Gazetede yayımlanmış, yayınlanan ilk kısmında yer alan finansal varlıkları sınıflandırma ve ölçümleme konuları ile ilgili yürütülen çalışmalar tamamlandığında ise IAS yürürlükten kalkmasının hedeflenmiş bu standartla ilgili çalışmalar Türkiye'de de tamamlandığında ise TMS 39 "Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçüm" standardının yerini almasının öngörüldüğü ifade edilmiştir (Bal ve Öztürk, 2013: 127).

Yatırımcılar ve finansal tablo kullanıcılarının IAS 39'da yer alan uygulamaların anlaşılabilir ve zor olduğunu belirtmesi üzerine Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından projenin başlatılmasıyla IASB yeni bir standart yayımlanması gerekliliği yönünde çalışmalar başlatmıştır (Özerhan ve Yanık, 2012: 3). Finansal tablo kullanıcılarına işletmenin geleceğe ait nakit akış tutarları ve bu tutarların zamanını ve belirsizliğini değerlendirebilmeleri açısından faydalı bilgi sunmayı amaçlayan TFRS 9 standardı; finansal varlık ve finansal borçlara ilişkin raporlama ilkelerini belirlemektedir. TMS 39'un kapsamı içinde yer alan tüm finansal varlıklar bu standardın içinde de yer alırken, TMS 39'da yer alan finansal araçların sınıflandırılması ve ölçülmesine ilişkin karmaşık esasların daha basitleştirilerek finansal tablo kullanıcılarına daha uygun ve yararlı bilgi sunmayı amaçladığı ifade edilmiştir (Özerhan, 2013: 26).

“TFRS 9 Finansal Araçlar” standardının finansal varlıkların değerlemesinde göz önünde bulundurduğu 2 faktör şu şekilde ifade edilmiştir (Örten vd.,2012: 482):

1- İşletmenin finansal varlığı nasıl kullanacağı ve ne amaçla iktisap ettiği, finansal varlığı alım- satım amaçlı mı yoksa getiri amaçlı mı aldığı ya da vadesine kadar faiz ya da kur farkından yararlandıktan sonra anaparayı mı tahsil edeceği yoksa fiyat hareketlerinden mi yararlanacağı, işletmenin finansal varlığı yönetim modeli gibi soruların cevabına ilişkin sınıflandırma.

2- Finansal aracın niteliği ile ilgili, aracın sadece anapara ve anaparaya ilişkin faizleri mi kapsadığı yoksa gelecekte belli olmayan bir şekilde nakit akışı ya da elden çıkarma kazancı mı sağladığı konusunda ve finansal aracın sağladığı getirilerin tahvillerdeki gibi önceden belli mi olduğu yoksa hisse senedi gibi vadesi ve tutarı belli olmadan bir nakit akışı mı sağlayacağı sorularının cevabına göre sınıflandırılma.

Eğer bu kıstaslara göre finansal aracın vadesi ve getirisi önceden belirlenebiliyorsa o zaman itfa edilmiş maliyet yöntemi ile; ancak ne getirisinin elde edileceği zaman ne de getiri tutarı önceden belirlenemiyorsa GUD ile ölçülecektir.

5. TFRS 7 Açıklamalar Standardınca Finansal Araçlar

TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı, finansal araçların bir işletmenin finansal durum ve performansını nasıl etkilediğini, işletmelerin finansal araçlardan dolayı mali tablo döneminde karşı karşıya kaldığı risklerin ne olduğunu ve niteliğini bu riskleri işletmenin nasıl yönettiğini finansal tablolarda açıklanması amacıyla hüküm ve esaslar içeren bir standarttır (Sağlam vd., 2009: 1301). TFRS 7 aynı zamanda finansal varlık ve finansal borçlar ile ilgili dipnotlarda hangi bilgilere yer verileceği hususunda açıklamalar yapmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 13).

İşletmeler yönetim yapılarına, finansal durumlarına göre takip etikleri, yıl içerisinde kar ve zararlarının ve mali durumlarının belirlenmesinde rol oynayan muhasebe politikaları ile ilgili mümkün olduğunca açık ve gerçek açıklamalar yapmalıdırlar (Black, 2000: 16). Bunun yanı sıra işletmeler şeffaflık gereği yasal olarak faaliyetleri hakkında bilgileri ortaklarıyla paylaşmak, hatta çeşitli platformlara başvurarak bu faaliyetleri hakkında kamuyu bilgilendirmek zorundadırlar. Halka açık işletmeler ise itibar kaygısı ve imajına olumlu yönde etki

edeceği düşüncesiyle faaliyetlerini yıllık raporlar şeklinde kamuya açıklamaktadırlar. Her ne kadar şirketler için şeffaflık derecesi önemli olsa da işletmelerin açıklamak istemeyeceği bazı durumlarda söz konusudur. Yeni bir ürün geliştirdiklerinde rakiplerinden bunu saklamaları ya da maliyetlerini müşterilerine bildirmemek istemeleri bu gibi durumlardan bazılarıdır (Demir, 2009: 174). Bununla birlikte işletmelerin finansal bilgilerini ifşa etmesi paydaşlar arasındaki asimetrik bilgiyi önlerken aynı zamanda piyasalardaki dalgalanmalar konusunda yol gösterici niteliğinde hem yerli hem de yabancı yatırımcı için gösterge olarak kullanılabilir (Malaquias ve Lemes, 2013: 83).

Bir açıklama standardı olan TFRS 7'nin amacı; işletmenin finansal araçlar dolayısı ile maruz kaldığı riskler ile bu risklerin niteliği ve düzeyi ve işletmenin bu riskleri nasıl yönettiğine ilişkin bilgileri çıkar gruplarının işletmeyi bu açıdan değerlendirebilmeleri için finansal tablolar aracılığı ile bu gruplara ulaştırılmasıdır (Mısırlıoğlu, 2008: 69). Yatırımcıları, söz konusu finansal araçların işletmenin finansal durum ve performansını nasıl etkilediğini, işletmenin bu finansal araçlar nedeniyle maruz kaldığı risklerin yapısı ve büyüklüğü ve bunu nasıl yönettiğine dair bilgiler ile aydınlatmayı amaçlanmıştır (Malaquias ve Lemes, 2013: 86).

Finansal araçlarla ilgili kamuya yönelik açıklamalara ilişkin hükümlere yer verilen standartta finansal araçlar ve riskten korunma muhasebesi kapsamında (Bal ve Öztürk, 2013: 126);

- Türev finansal araçlar ile ilgili olarak kamuoyuna yapılması gereken açıklamalar,
  - Finansal riskten korunma işleminin niteliği
  - Finansal riskten korunma aracı olarak belirlenmiş olan finansal araçların niteliği
  - Raporlama dönemi sonundaki GUD'ları ve korunulan riskler yer almaktadır.

TFRS/UFRS 7 açıklamaları finansal tabloları için kullanılan konsolidasyon düzeltmeleri ile birlikte, TFRS/UFRS ye uyumlu muhasebe politikaları temel alınarak sunulması gerekliliği yönetim içerisinde risk yönetimi amaçlı kullanılacak olan şirket içine ait bilgiler bu politikalar esas alınarak oluşturulmasa bile gerekli düzenleme ve düzeltmeler yapılması gerekliliği vurgulanmıştır (Demir, 2009:178). TFRS 7 standardı iki bölümde incelenmek istendiğinde ilk bölümde finansal araçların işletmeye olan mali ve performans açısından etkileri ile

bilanço, gelir tablosu ve öz sermayeye ilişkin açıklamaları; ikinci bölümde ise işletmenin sahip olduğu finansal araçlar nedeniyle karşı karşıya kaldığı risklerle ilgili bilgiler yer almaktadır (Sağlam vd., 2009: 1304).

İşletmenin taşıdığı riskler ile ilgili sayısal ve niteliksel açıklama gerektiren bu standartta bu finansal riskler 3 gruba ayrılabilir:

- **Kredi Riski:** Karşı taraftan kaynaklanan ve taraflardan birinin finansal yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle diğer tarafı finansal olarak kayba ve zarar uğratma risktir (Mısırlıoğlu, 2008: 69). TFRS/IFRS 7’de kredi riski açıklamaları olarak; vadesi geçmiş ya da değeri düşmüş finansal varlıkların kredi kalitesiyle ilgili, işletmenin hisse senedi ya da kredi karşılığı edindiği teminatlar ile ilgili tanımı ve bunların GUD’u ve işletmenin güvence olarak tuttuğu teminatlarla ilgili bilgiler içermektedir (Demir, 2009: 186). Müşterilere verilen avans ve krediler için karşı tarafın geri ödememe riski ve bunun derecelendirme ya da firmalara kullanılan fonun sınırlandırılması ile yönetilmesi ya da ticari alacakların çok sayıda olması kredi riski ile ilgili örnekler arasındadır (Demir, 2009: 186).

- **Likidite Riski:** İşletmenin kendisinden kaynaklanan ve finansal borçlarına dair yükümlülüklerini yerine getirememesini ifade eden risk çeşidini ifade etmektedir (Mısırlıoğlu, 2008: 69). Şirketin net fonlama ihtiyacını karşılayamama riski olarak da ifade edilen bu riskin yönetilmesi; şirketin fon ihtiyacını karşılayamadığı zaman kaliteli finansal kuruluşlardan bunu temin etmesi gösterilmektedir (Demir, 2009: 188). TFRS 7 standardı likidite riski ile ilgili, finansal yükümlülüklerin vade analizi ve likidite riskini yönetme şekli olmak üzere iki başlık altında açıklama yapmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 17).

- **Piyasa Riski:** Faiz oranlarındaki değişim riski ya da döviz kurlarındaki değişim riski olarak karşımıza çıkabilecek, piyasada meydana gelen dalgalanmalardan dolayı finansal araçların değerinde ya da işletmeye sağlayacağı nakit akışında meydana gelebilecek potansiyel kayıp ya da kazançların riski olarak ifade edilen (Mısırlıoğlu, 2008: 69); TFRS/IFRS 7 piyasa riskine ilişkin işletmenin faaliyet gösterdiği ekonomik çevrenin göz önünde tutulması gerektiği ve işletmenin gelecek raporlama dönemine ilişkin hangi olumlu koşullardaki değişimleri dikkate alacağına ilişkin bilgileri içermektedir (Demir, 2009: 189). Ayrıca standartta işletmenin maruz kaldığı piyasa riskine ilişkin

duyarlılık analizlerini ve buna ek olarak eğer yapılan duyarlılık analizleri finansal aracın yapısında var olan riski içermiyorsa da ilave açıklamaları kapsamaktadır (Özerhan, 2013: 21).

“TFRS 7 Açıklamalar”, “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum” ve “TFRS 9 Finansal Araçlar” standartlarında yer alan finansal varlık ve borçların muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi ve sunumuna ilişkin ilkeleri tamamlamaktadır (Özerhan, 2013: 22).

Tablo:1. TMS 32, TMS 39 ve TFRS 7'nin Kapsamında Olan ve Kapsam Dışı Bırakılan Varlık ve Yükümlülükler

TMS/UMS 32, TMS/UMS 39 ve TFRS/ UFRS 7'nin Kapsamında Olanlar	Kapsam Dışı Kalanlar
Borç ve özkaynak yatırımları	İş ortaklıklarındaki paylar (TMS/UMS 31) İştiraklerdeki yatırımlar (TMS/UMS 28) Bağlı ortaklıklardaki yatırımlar (TMS/UMS 27)
Kredi ve alacaklar	
Borçlar	Vergiler (TMS/UMS 12) Çalışanlara sağlanan faydalar (TMS/UMS 19)
Nakit ve nakde eşdeğer varlıklar	
Türev finansal araçlar: Vadeli İşlem Sözleşmeleri (<i>Forward Contracts</i>) Organize Vadeli İşlem Sözleşmeleri (<i>Futures Contracts</i>) Vadeli Takas Sözleşmeleri (<i>Swap Contracts</i>) Seçimlik Sözleşmeler (<i>Options Contracts</i>) Vadeli İşleme Konu Ticari Mal Sözleşmeleri (<i>Commodity Contracts</i>) Kredi türevleri	Kendi ticari mal kullanım sözleşmeleri
Bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıkları üzerine türevler	
Melez bir üründe gömülü/ saklı türev ürünleri	
Ticari amaçla elde tutulan kredi taahhütleri	Nakit veya diğer finansal varlık üzerine kurulmayan diğer kredi taahhütleri
Finansal teminat sözleşmeleri	Sigorta sözleşmeleri (TFRS/UFRS 4)

Kaynak: Demir, 2009: 59

5.1. Değerleme

Tüm standartlarda olduğu gibi finansal araçlar konusunda da değerlendirme yapılırken ilk defa finansal tablolara alınmada değerlendirme ve daha sonraki dönemlerde olmak üzere sınıflandırma yapıldığı; tüm finansal araçlar amaçlarına bakılmaksızın ilk defa muhasebeleştirilirken normal alım-satım değeri, piyasa değeri ile GUD kayda alınmakta,

izleyen dönemlerde niteliklerine göre sınıflandırma yapılmakta olduğu ifade edilmiştir (Örten vd., 2012: 482).

5.2. İlk Muhasebeleştirme

İlk muhasebeleştirilme sırasında finansal varlık veya borçlar GUD ile ölçüldüğü; ancak borç veya varlığın GUD ile arasındaki fark kar veya zarara yansıtılmıyorsa bu tür finansal araçlar için bunların elde edinilmesiyle ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri konu olan GUD eklendiği belirtilmiştir (Kamu Gözetim Kurumu, 2013). Finansal araçların elde edilmesinde ya da karşı tarafa verilmesinde ortaya çıkan GUD ise işlem fiyatı ya da o an ki piyasa koşulları dikkate alınarak belirlenmektedir (Sağlam vd., 2009: 1011). Ancak piyasa fiyatının bulunmaması durumunda finansal araçlarla ilgili GUD benzer bir finansal araç esas alınarak, bu türdeki finansal aracın gelecekteki işletmeye sağlayacağı tüm nakit giriş ve çıkışlarının değerinin bugüne indirgenmesi ile tespit edilmektedir (Sağlam vd., 2009: 1011).

Finansal araçların ilk defa muhasebeleştirilmesinde bu araçlar için katlanılan ek alım maliyetleri ve finansal araçların ihraç edildiği sırada katlanılan SPK ücreti, basım, reklam, denetim ücretleri gibi giderlerin muhasebeleştirilmesi hususu kurallarla düzenlenmiştir. Bu kurallara göre (Örten vd.,2012: 483);

- 1.** Borsa aracılığıyla gerçekleşen işlemler için ödenen borsa kurtaj ücretleri, aracı kurum komisyonları ve banka masrafları vergi yasalarına da uygun bir şekilde doğrudan sonuç hesaplarına intikal ettirilmelidir.
- 2.** Kredi ve alacaklar, satılmaya hazır varlıklar ve vadeye kadar elde tutulacak kıymetlerle ilgili giderler alış maliyetine, ayrıca bu gruptan satılmaya hazır varlıklar ile vadeye kadar elde tutulacak varlıklarla ilgili borsa giderleri de alış maliyetine dahil edilmektedir.
- 3.** Hisse senetleri ve iştirakler için katlanılan ek maliyetler –borçlanma maliyetleri hariç, finansal varlığın maliyetine dahil edilmektedir. Finansal borçlar ile ilgili yapılan SPK, İMKB ücretleri aracı kurum ve danışman hizmetleri ile ilgili harcamalar noktasında ise bu borçlanmalar gelecek dönemlerde nasıl değerlendirileceğine bağlıdır.
- 4.** Eğer finansman bonusu, varlığa dayalı menkul kıymet veya tahvil gibi borçlanma araçları gelecek dönemlerde GUD ile değerlendirilirse bu menkul kıymetler için yapılan harcamalar gider olarak kaydedilmektedir.,
- 5.** Taşınmış maliyet bedeli ya da taşınmış kayıtlı değer ile değerlendirilmesi durumunda ise bu menkul kıymetler için yapılan harcamalar

gider olarak değil de; toplam borçlanmanın maliyeti şeklinde amortismanına tabi tutulmaktadır.

6. GUD farkı kar ve zarara yansıtılan finansal varlıklarda ise ortaya çıkan işlem maliyeti GUD'a ilave edilmemektedir (Özerhan ve Yanık, 2012: 4).

TFRS 9 standardınca varlıklar alış ve satış işlemi hangi tarihte gerçekleşiyse ya da ticari işlem tarihi ne ise ona göre muhasebeleştirilmektedir. İtfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülen finansal varlıklarda ise işlem maliyeti GUD'a ilave edilmektedir.

Tablo: 2. Finansal araçlar ve değerlemesi

Finansal Araçlar	Değerleme Yöntemi	Defter Değerindeki Değişikliklerin Tanındığı Yer
Nakit	Nominal değer	Gelir tablosu hesapları
Spekülatif gelir amaçlı öz kaynak ve borçlanma araçları (hisse senedi, tahvil vb.)	GUD (Piyasa değeri)	Gelir tablosu hesapları GUD değişiklikleri için karşılık ayrılmaz.
Vadeye kadar elde tutulacak gelir amaçlı borçlanma araçları (tahvil vb.)	Taşınmış kayıtlı değer (İtfa edilmiş değer)	Prim veya iskonto gelir tablosunda gösterilir. Olası ödenmeme riskine karşı karşılık ayrılabilir.
Satılmaya hazır öz kaynak ve borçlanma araçları (hisse senedi, tahvil)	GUD (Piyasa değeri)	Özkaynak hesapları veya fazi gelirleri için gelir tablosu hesapları. Karşılık ayrılır.
Kredi ve alacaklar	Taşınmış kayıtlı değer (İtfa edilmiş değer)	Prim veya iskonto gelir tablosunda gösterilir. Karşılık ayrılır.

Kaynak: Sağlam vd., 2009: 1012

5.3. Sonraki Dönemlerde Değerleme

5.3.1. TMS 39 Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardınca Sonraki Dönemlerde Değerleme

İlk defa muhasebeleştirme işlemi sırasında itfa edilen maliyeti üzerinden ya da GUD ile ölçülen finansal varlıklar olarak belirlenen sonraki dönemlerde bu kıstaslara göre değerlendirilmektedir (Özerhan ve Yanık, 2012: 6). TMS 39 standardınca sonraki dönemlerde değerlendirme finansal varlık ve finansal borçların sınıflandırılması ile doğrudan ilişkili olmakta ve bu durumda finansal varlık ve finansal borçlar için şu noktalar dikkate alınmaktadır (Örten vd.,2012: 485).

- Hangi değerlendirme ölçüsü ile değerlendirileceği
- Ortaya çıkan kar ve zararın dönem sonuçlarında mı?
- Bilançoda özkaynaklar içerisinde mi gösterileceği.

TMS 39'a göre dört kısma ayrılan finansal varlıkların sonraki dönemlerde muhasebeleştirme işlemleri şöyle gerçekleştirilmektedir (IASB, Project Summary and Feedback Statement).

5.3.1.1. GUD ile Değerlenecek Finansal Varlık ve Yükümlülükler

Alım-satım amaçlı elde edilen finansal varlıklar dönem sonunda genellikle bu varlıkların borsa fiyatı olan ve çoğu zaman son seansta finansal varlıklar için” bekleyen en iyi alış” ve finansal borçlar için “beklenen en iyi satış” olarak belirlenen GUD ile değerlendirilirler. GUD belirlenemeyen varlıklar için ise maliyet bedeli geçerli olmaktadır. Değerlemeden kaynaklanan faiz tabanlı ya da piyasa yükselmelerinden doğan kazanç ise doğduğu dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilmektedir (Örten vd., 2012: 487). Hisse senetleri bu standarda göre borsa rayici ile değerlendirirken; VUK alış bedeli ile değerlendirilmesini esas almıştır (Erkan vd., 2012: 56). Bu tür finansal varlıklarda meydana gelen değer düşüklüğü ile ilgili objektif bir şekilde incelenmeden, direkt olarak muhasebeleştirildiği için değer düşüklüğü testine tabi tutulmadığı ifade edilmiştir (Demir, 2009: 75).

5.3.1.2. Vadeye Kadar Elde Tutulacak Kıymetler

Özellikler faizli borç belgelerinden oluşan vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler kredi ve alacaklar ile aynı şekilde; etkin faiz oranı –bir alacak veya borçtan doğacak nakit akımlarının başlangıçta belirlenen maliyete indirgeyen gelir ve giderlerin dönemler arasında dağıtılmasında kullanılan oran- ile hesaplanan itfa edilmiş maliyet bedeli ile değerlendirilmekte ve ortaya çıkan değerlendirme farkları ise dönem sonuçlarına intikal ettirilmektedir. Bu tür varlıklar borsada işlem görmelerine rağmen itfa edilmiş maliyet bedeli ile değerlendirilmektedirler. VUK ise bu tür varlıkların borsa rayici ile değerlemeye tabi tutulmasını eğer borsa rayici yoksa değerlendirme gününde elde edilecek olan miktar ile değerlendirilmesini öngörmüştür (Örten vd., 2012: 487). Vadeye kadar elde tutulacak kıymetler sınıfına giren varlıklarda meydana gelen değer düşüklüğüne dair objektif bir kanıt olması durumunda, bu finansal varlıklardan gelecekte beklenen nakit akışları bugüne indirgenerek, bugünkü değeri ile değerlendirilir. Varlığın değerinde oluşan fark ise değer düşüklüğü zararı olarak muhasebeleştirilmektedir (Demir, 2009: 75).

5.3.1.3. Satışa Hazır Finansal Varlıklar

GUD ile değerlendirilen bu varlıklarda faiz unsuru taşıyan uzun ya da kısa vadeli finansal borç belgeleri ile öz kaynağa dayalı finansal araçlar değerlendirme bakımından farklılık göstermektedir. Buna göre meydana gelen faiz azalış veya artışları etkin faiz oranına göre hesaplanıyorsa doğdukları dönemde doğrudan dönem sonuçlarına intikal ettirilmekte, piyasada faiz dalgalanmalarından kaynaklanan farklar ise öz kaynaklarda biriktirilmekte bu biriken miktar finansal varlık elden çıkarıldıktan sonra ise dönemin kar ve zarar hesaplarına aktarılmaktadır. Başka bir şirketin özkaynak araçlarının satım amacıyla alınması durumunda piyasada fiyatların artmasıyla ya da değer düşüklüğünden doğan farklar bilançoda toplanmaktadır (Örten vd., 2012: 487-488). Satışa hazır finansal varlıklarda ise sonraki dönemlerde değer düşüklüğü meydana gelmesi durumunda ise söz konusu finansal varlıklar GUD ile ölçülmeye devam edilmektedir (Demir, 2009: 77).

5.3.1.4. Kredi ve Alacaklar

Kullandırılan kredi ve alacaklar; Finansal varlığın ilk kayda alma değeri + alım tarihinden itibaren etkin faiz yöntemi ile hesaplanan faizler - alım tarihinden itibaren tahsil edilen faizler ve anapara alacak taksitleri - varsa tahsil edilemeyecek kısım - alacağın vadesine kadar etkin faiz oranı üzerinden hesaplanan iskonto - şeklinde hesaplanacak olan itfa edilmiş değer ile değerlendirilmektedir. Kredi ve alacaklardan doğan faiz gelir ve giderleri ise doğdukları dönemde gelir ve gider hesaplarına aktarılmaktadır (Örten vd., 2012: 489). Değer düşüklüğünün meydana gelmesi durumunda finansal varlıklar etkin faiz oranı kullanılarak belirlenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değerine indirgenmesiyle ortaya çıkan bugünkü değerleri ile değerlendirilmektedirler. TMS 39 standardına göre; kredi ve alacaklar, satışa hazır finansal varlıklar ve vadeye kadar elde tutulacak kıymetler için daha sonraki dönemlerde ortaya çıkan değer düşüklüğünün azalması durumunda ise daha önce meydana gelen değer düşüklüğünün tamamını ya da bir bölümünü iptal etmek amacıyla gelir tablosuna kayıt yapılmaktadır (Demir, 2009: 75-78).

5.3.1.5. Finansal Borçlar

Eğer finansal borçlar etkin piyasada işlem görüyorsa ya da GUD belirlenebiliyorsa bu durumda GUD ile değerlendirilir ve ortaya çıkacak fark

dönemin kar-zararına aktarılır; ancak finansal borçlar bu şartları sağlamıyorsa itfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilmektedirler.

Tablo: 3. Değerleme Yöntemleri Tablosu

Finansal Araç	Değerleme Ölçüsü	Sonucun Tabi Tutulacağı İşlem	Değer Düşüklüğü Testi
Alım-Satım Amaçlı Varlıklar	GUD	Dönemin kar-zararı	Hayır
İlk muhasebeleştirilmeden sonra GUD ile değerlendirilmesine karar verilmiş varlıklar (alacak ve krediler, menkul kıymetler, gömülü araçlar ve türevler dahil)	GUD	Dönemin kar-zararı	Hayır
İlk muhasebeleştirilmeden sonra GUD ile değerlendirilmesine karar verilmiş borçlar (Finansal borçlar, ihraç edilmiş menkul kıymetler)	GUD	Dönemin kar-zararı	Hayır
Alım-satım amaçlı türevler ve borçlar	GUD	Dönemin kar-zararı	Hayır
Vadeye kadar elde tutulacak varlıklar	İtfa edilmiş maliyet	Dönemin kar-zararı	Evet
Satılmaya hazır varlıklar	GUD, eğer ölçülemezse bunun yerini alacak bir yöntem	Faize denk gelen kısım kar-zarara, Piyasa fiyat farkı özkaynaklara	Hayır, değer düşüklüğü kalıcı ve sistematik olmayan riskten kaynaklanıyorsa evet
Finansal borçlar (satıcılara borçlar, borç senetleri, diğer borçlar)	İtfa edilmiş maliyet	Dönemin kar-zararı	--

Kaynak: Örtgen vd., 2012: 494

TFRS 9'a göre finansal araçlar iktisap edildiği tarihte belirlenmek üzere ya GUD ile ya da itfa edilmiş maliyet bedeli ile değerlendirilir. Bu noktada önemli olan husus değerlendirme farkı ya da işlenmiş faiz gibi bilanço döneminde ortaya çıkacak olan farkların nasıl bir işleme tabi tutulacağıdır (Örtgen vd.,2012: 494). Eğer finansal araçlar itfa edilmiş maliyet yöntemine göre değerlendiriliyorsa ortaya çıkacak olan faiz, reeskont giderleri ve vade farkları gibi değerlendirme farkları doğrudan kar-zarara aktarılır. Aynı zamanda dönem içerisinde tahsil edilen faizlerde dönemsellik gereği ait olduğu dönem içerisinde kar-zarar hesabına yansıtılır. Bununla birlikte GUD ile değerlendirilen finansal varlıklar için ortaya çıkacak değerlendirme farkları aynı şekilde kar-zarar da

muhasebeleştirilecektir. Bu araçlar amacına bakılmaksızın hisse senetleri ve alacak hakkı sağlayan borçlanma belgeleri olabilir.

TFRS 9 standardının sağladığı bir opsiyon ise; alım-satım amaçlı olmaksızın sadece özkaynağa dayalı finansal araçlarla ilgili ortaya çıkacak olan değerlendirme farkları işletme yönetiminin başlangıçta alacağı karara bağlı olarak “diğer kapsamlı gelir” üzerinden özkaynaklarda muhasebeleştirilebilir. Böylece finansal araçlar elden çıkarılacağı zaman hem diğer kapsamlı gelir yeniden sınıflandırma farklarında hem de normal kar-zarar kısmında gösterilmesi gibi bir problemle karşılaşmayacaktır (Örten vd., 2012: 495). Ancak standardın özkaynaklarla ilgili öngördüğü kural ise getiri amaçlı elde tutulan özkaynağa dayalı finansal araçlar ile ilgilidir. Bu durumda bu tür özkaynaklarda değerlemesinden doğan birikimli kazanç veya kayıplar dönem kar zararına aktarılıp gelir tablosunda gösterilemezler. Bu tür finansal araçların değerlemesinden doğan birikimler birikmiş karlar gibi kesin özkaynak hesaplarına alınacaktır (Örten vd., 2012: 495).

5.4.Finansal Araçlarda Sınıflandırma ve Yeniden Sınıflandırma

TFRS 9’da finansal varlığın yönetimindeki iş modeli ve sözleşmeye bağlı nakit akış özelliklerine göre sınıflandırıldığı ifade edilmiştir. Bu durumda işletmeler finansal varlıkların yönetimi için iş modellerini değiştirdiklerinde bu değişimden etkilenen tüm finansal varlıklarını ileriye dönük uygulanmak üzere yeniden sınıflandırma işlemine tabi tutması gerekmektedir (Özerhan ve Yanık, 2012: 10-11).

Finansal varlıkların yeniden sınıflandırılması için söz konusu varlığın yönetim modelinin değişmesi koşulunu öne süren TFRS 9 için yeniden sınıflamada kriterlerden bir tanesinin aracın niteliği olmasına rağmen, aracın niteliğinin değişmesi söz konusu olmadığı için finansal varlığın işletme tarafından yönetim modelinin değişmesi sınıflamanın değişimi için yeterli bir koşul olarak ifade edilmiştir. Bu noktada değişen yönetim modeli ile hem sınıflama da hem de değerlendirme de değişiklik yapılabilecektir(Örten vd., 2012: 502). Yeniden sınıflandırma işlemi ileriye dönük olarak yapılacağından yeniden sınıflandırılmış olan finansal varlıklarla ilgili daha önceden işletmenin muhasebeleştirilmiş olduğu kazanç, kayıp ve faizlerin yeniden hesaplama tabi tutulmayacağı ifade edilmiştir (Özerhan ve Yanık, 2012: 11).

Standartlarda finansal araçlarla ilgili yapılacak sınıflandırmalarla ilgili, bu sınıflandırmaların hangi koşullarda değişeceği, yapılacak değişiklikten sonra sınıflamanın nasıl olacağı konusundaki hükümler kurallarla belirlenmiştir. Bu kurallardan temel nitelikte sayılabilecek olanlar şöyle ifade edilmiştir (Örten vd., 2012: 500);

1.Elinde tuttuğu veya kendisinin düzenlediği bir türev ürünü, GUD farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık grubu dışında başka bir grupta yeniden sınıflandırılmaz.

2.İlk muhasebeleştirme sırasında GUD farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıfladığı bir finansal aracı, GUD farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık grubu dışında bir grupta yeniden sınıflandıramaz.

3.Bir finansal varlığı yakın bir tarihte satmak veya geri satın almak amacıyla edinilmesine karşın artık bu amaçlar ile elde bulundurmuyorsa söz konusu finansal varlık GUD farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık grubu dışında bir grupta yeniden sınıflandırılabilir.

4.Kredi ve alacaklar kapsamında bulunmakla birlikte satışa hazır finansal varlık olarak sınıflanmış bir finansal araç daha sonra vadesine ya da öngörülebilir bir tarihe kadar elde tutma imkan ve niyetinin olması koşuluyla satışa hazır finansal varlık grubundan kredi ve alacaklar grubuna devredilebilir. Eğer varlığın bir vadesi varsa daha önce öz kaynaklarda muhasebeleştirilmiş farklar, varlığın veya borcun kalan vadesi boyunca etkin faiz oranı kullanılarak kar zararda itfa edilir. Ancak finansal varlıkta değer düşüklüğü doğmuşsa bu direkt zarar olarak muhasebeleştirilir. Eğer varlığın belirli bir vadesi yoksa özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç veya kayıplar varlık veya borç bilanço dışına çıkarılıncaya kadar bilançonun özkaynaklarında tutulmaya devam edilir. Sonradan oluşacak değer düşüklükleri dönem kar-zararı ile ilişkilendirilir.

5.Vadeye kadar elde tutulacakların önemsiz bir tutarından daha fazlasının elden çıkarılması durumunda ve artık bu şekilde sınıflamayı sağlayan koşullar ortadan kalktığında geriye kalan diğer tüm vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar satışa hazır finansal varlık olarak sınıflandırılır.

TFRS 7 standardında için yeniden sınıflama durumunda GUD durumundan, maliyet ya da itfa edilmiş maliyet sınıfına geçen ya da tam tersi bir durum ile GUD sınıfında sınıflanacak olan finansal varlıklar için yeniden sınıflanan tutar ve yeniden sınıflandırmanın nedeni ile ilgili

açıklamaların yer aldığı ifade edilmiştir. Eğer finansal varlık işletme tarafından GUD farkı kar-zarara yansıtılan finansal varlıklar ve satılmaya hazır finansal varlıklar sınıfından çıkarıp yeniden sınıflandırılırsa; bu sınıflama değişikliğinden sonra oluşan durum ile ilgili, bu finansal araçlar bilanço dışı bırakılıncaya kadar her bir raporlama dönemi için defter ve GUD, GUD farkı kar ve zarara yansıtılan finansal varlıklar açısından oluşacak olan her hangi bir istisnai durum ile ilgili, yeniden sınıflanan finansal varlıklarla ilgili kar ve zararda ortaya çıkan GUD ile ilgili kazanç ve kayıplar hakkında ve finansal varlık yeniden sınıflandığında, bu yeniden sınıflandırma işlemi ile birlikte işletmenin ne kadar nakit akışını tekrar elde etmeyi beklediğini ve etkin faiz oranı hakkında bilgiler sunmaktadır (Demir, 2009: 179-180).

Finansal borçlarda yeniden sınıflandırma konusunda ise GUD kar veya zarara yansıtılarak ölçülen finansal borçlar ve itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen finansal borçlar olmak üzere iki ölçüm temel alınmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 11).

6. Finansal Varlıkların ve Finansal Borçların Bilanço Dışı Bırakılması

Finansal varlıklarla ilgili bilanço dışı bırakılıp, bırakılmama ya da ne kadarının bilanço dışı bırakıldığını açıklayan tablo şu şekilde özetlenebilir (International Financial Reporting Standards, 2013):

Finansal varlıkların bilanço dışı bırakılmasıyla ilgili birinci durum, işletmenin finansal varlıkla ilgili ya da finansal varlıktan elde edilecek nakit akışları ile ilgili haklarından sözleşme gereğince vazgeçmesi ya da kaybetmesi, ikinci durum ise işletmenin finansal varlık ile ilgili talep edebileceği hakları üzerinde herhangi bir hak iddia edemeyecek şekilde sözleşme ya da menkul kıymet şekli ile transfer etmesi üzerine finansal varlıkların bilanço dışı bırakılmasıdır. Transfer işleminin gerçekleşebilmesi için sözleşme ya da menkul kıymetten elde edilmesi beklenen nakit akışlarının karşı tarafa tamamen geçmesi şarttır. Sözleşme ya da menkul kıymet ile ilgili haklar elde tutulsa bile nakit akışlarının transfer edilen tarafa iade edileceğine dair bir hüküm bulunuyorsa bu durumda da transfer işlemi gerçekleşmiş olur (Sağlam vd., 2009: 1004). Finansal borcun bilançodan çıkarılması ise borcun ödenip; yükümlülüğün ortadan kalkması ile gerçekleşir. Aynı zamanda borç iptal edilir ya da zamanaşımına uğrarsa bu durumda finansal borcun bilanço dışı bırakılması gerekmektedir. Eğer borçlu ile alacaklı var olan

borçlarını karşılıklı takas ederse bu durumda oluşacak olan borcun yeniden muhasebeleştirilmesi, takas edilerek yükümlülüğü kalkan borcun ise bilanço dışı bırakılması gerekmektedir (Özerhan, 2013: 24).

6.1. Finansal Varlıkların Kısmen Bilanço Dışı Bırakılması

Mali tablolarda gösterilmeye devam edilen varlık ile transfer aracılığıyla elden çıkan finansal varlıklar bilançoda transferin gerçekleştiği tarihte GUD'un ölçülmesiyle yer alır. Transfer işlemi ile elden çıkan varlıktan elde edilecek bedel doğrudan özsermaye ile ilişkilendirilerek dönem kar-zararına aktarılmaktadır (Sağlam vd., 2009: 1006). TFRS 7 ise finansal varlıkların devredilmesi konusunda, finansal tablo kullanıcılarına; tamamen bilanço dışı bırakılmayıp devredilen finansal varlıklar ve buna ilişkin borçlar arasındaki ilişkiyi anlamalarını, tamamen bilanço dışı bırakılmış varlıklar ile ilgili ise işletmenin hala bu varlıklarla ilgilenip ilgilenmediği ve bu varlıklarla ilgili riskler hakkında bilgi sağlamaktadır. Eğer finansal varlıklar ya da borçlar tamamen bilanço dışı bırakılmışsa TFRS 7 bu varlıklar ve borçların defter değeri ve GUD ile bu varlıkların yeniden satın alınması durumunda ne kadar bedel ödeneceği konusunda, varlıkların devredildiği tarihte meydana gelen dönem kar-zararına aktarılan kazanç ve kayıplarla ilgili ve işletmenin bu varlıklarla hala ilgilenmesi halinde muhasebeleştirilen gelir ve giderlerle ilgili tablo kullanıcılarına bilgi sunmaktadır (Özerhan, 2013: 25).

4. Örnek Uygulamalar[†]

1- 1.12.2012'de spekülatif amaçlı 899,10 TL'den bir adet TR tanımlı 30.06.2006 vadeli 1,000 TL nominal bedelli hazine bonusu satın alınmıştır.

a) Alış işlemi sonucunda;

b) 31.12.2012 tarihinde;

ba) Eğer borsa fiyatı 920, TL olsaydı

bb) Eğer borsa fiyatı 890 TL olsaydı değerleme kayıtları nasıl yapılırdı?

c) Eğer bu senetler borsada satılmayan ancak elden çıkarılması kolay olan bir kağıt grubu olsaydı değerleme nasıl olurdu?

[†] Örtün, Remzi., Kaval, Hasan ve Karapınar, Aydın (2012). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları* (6. Baskı). Ankara: Gazi.

d) 30.03.2013 tarihinde bu kağıt 980 TL'ye satılmış olsaydı kaydımız nasıl olurdu?

e) Eğer kağıtları vadesine kadar satmayıp vadesinde tahsilat yapsaydık kayıt nasıl olurdu?

ÇÖZÜM 1: Bu menkul kıymetler alım satım (spekülasyon) amaçlı olup, devamlı GUD ile değerlendirilecektir. Değerlemeden doğan kazanç ve kayıplar kar-zararda muhasebeleştirilecektir. Bu çözümlerde TMS 39 ve TFRS 9 arasında fark bulunmamaktadır

a) **Alım anındaki kayıt:**

<u>01.12.2012</u>	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI	899,10
112.10 Maliyet Bedeli	
136 DİĞER ALACAKLAR	899,10
136.10 Aracı Kurum	
Alış Kaydı /	

b) **31.12.2012 tarihindeki değerlemeler**

ba) **Eğer borsa fiyatı 920 TL olsaydı**

<u>31.12.2012</u>	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI	20,90
112.20 Borsa Değer Artışı	
645 MENKUL KIYMETLER BORSA DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI	20,90
Değerleme kaydı 920-899,10=20,9	
/	

Vergi ile ilgili düzeltme kaydı yapılması gerekmez. Çünkü VUK

269. maddesine göre bu tür borçlanma araçları borsa rayici ile değerlendirilir.

bb) **Eğer borsa fiyatı 890 TL olsaydı**

<u>31.12.2012</u>	
655 MENKUL KIYMET	9,10
BORSA DEĞER AZALIŞ ZARARLARI	
112 KAMU KESİMİ TAHVİL SENET VE BONOLARI	9,10
112.20 Borsa Değerleme Farkı	
Değerleme Kaydı 899,10-890=9,10	
/	

Burada dikkate alınacak hususlar;

- Faiz geliri hesaplamaya gerek yoktur.

• Zarar; karşılık ayrılarak değil doğrudan menkul kıymetin kayıtlı taşınmış değerinden düşülerek muhasebeleştirilir.

b) Eğer bu senetler borsada satılmayan ancak elden çıkarması kolay olan bir kağıt grubu olsaydı; TMS 39'a göre zaten alım-satım amaçlı olarak sınıflanmazdı. Bu ancak satışa hazır finansal varlıklar veya vadeye kadar elde tutulacak varlıklar olarak sınıflandırılabilirdi. Eğer işletme TFRS 9'a göre raporlama yapacak ise yönetim modeli getiri için elde tutma olmayıp spekülasyon amaçlı olduğu için GUD ile değerlendirilen varlık olarak sınıflanması gerekir. Yıl sonlarında borsa rayici yoksa herhangi bir yaklaşımla borsada rayici olsa idi, veya bunları elden çıkarmak mümkün olsa kaç TL'ye çıkarılabilirdi şeklinde bir yaklaşımla GUD'un bulunması gerekecektir. Burada bulunacak GUD'un hesaplanma yöntemleri TMS 39'un 48 ve 48 A maddelerinde açıklanmaktadır.

d) 30.03.2013 tarihinde bu kağıt 980 TL'ye satılsaydı;

30.03.2013	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	980
112 KAMU KES. TAH. SEN. BON.	920
112.10 Maliyet Bedeli 899,10	
112.20 Borsa Değ. Far. 20,90	
645 MENKUL KIYMET SAT. KARI	60
Satış Kaydı	/

e) Eğer satılmayıp senet vadesinde tahsil edilseydi;

30.03.2013	
136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR	1.000
112 KAMU KES. TAH. SEN. BON.	920
112.10 Maliyet Bedeli 899,10	
112.20 Borsa Değ. Far. 20,90	
645 MENKUL KIYMET SAT. KARI	80
Vadesinde	
Tahsil Kaydı	/

Örnek 2[‡]: 2 yıl vadeli %10 kupon faiz oranlı bir tahvil başa başın altında %5 iskontolu olarak 95 TL'ye ihraç edilmiş ise bilançoda net 95

[‡] Örtün, Remzi., Kaval, Hasan ve Karapınar, Aydın (2012). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları* (6. Baskı). Ankara: Gazi.

TL olarak gösterilecek hatta bu ihraç için yapılan giderlerde bu tutardan indirilecektir. Örneğin tahvil ihraç giderleri birim başına 1 TL ise bilançoya 94 TL'den alınacaktır. Bunun kaydı aşağıdaki gibi olabilir. Ancak bilançoda net 94 TL olarak yer alacaktır.

30.03.2013		
KASA		94
TAHVİL İHRAÇ FARKLARI		6
	ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER	100
/		

Böyle bir durumda her ne kadar kupon faiz oranı %10 olsa da, gerçek faiz maliyeti daha yüksek olacaktır. Bu maliyet aşağıdaki gibi etkin faiz oranına eşit şekilde hesaplanacaktır.

$$94 = 10 / (1+i) + 10 / (1+i)^2 = \%13,6262$$

6 TL'lik ihraç gideri izleyen yıllarda yıllık eşit taksitlerle değil, yine bileşik faize göre hesaplanan tutarlarda itfa edilecektir. İlk yılın sonunda aşağıdaki gibi bir kayıt yapılarak faiz ödemesine hazır hale gelecektir.

31.12.2012		
FİNANSMAN GİDERLERİ		12,81
TAHVİL VE ANAPARA BORÇ TAKSİTİ VE FAİZLERİ		10,00
	TAHVİL İHRAÇ FARKLARI	2,81
/		

31.12.2013		
FİNANSMAN GİDERLERİ		13,19
TAHVİL VE ANAPARA BORÇ TAKSİTİ VE FAİZLERİ		10,00
	TAHVİL İHRAÇ FARKLARI	3,19
/		

Aynı borçlanma için GUD yapıp değerleme farkı kar zarar etkili muhasebeleştirme yöntemi tercih edilmiş olsaydı, ihraç iskontoları da ihraç giderleri de aynı dönemin finansman gideri yazılacaktır. Eğer tahviller 2013 yılı sonunda piyasada kuponları ile birlikte 108 TL den satılıyor olsa yıl sonu envanter kayıtları şu şekilde olacaktır.

31.12.2012		
FİNANSMAN GİDERLERİ		1
	KASA/ BANKA	1
/		

31.12.2012		
KASA		94
	ÇIKARILMIŞ TAHVİLLER	94

Tahvil İhracının Sağladığı Nakit

Örnek 3[§]: X Ticaret A.Ş 26.12.2013 tarihinde piyasa değeri 1.03 olan; 31.02.2014 tarihinde teslim edilmek üzere 1,00 nominal bedelli 100.000 adet hisse senedini 1,00 TL'ye satın almak üzere bir sözleşme yapmıştır. Bu hisse senedinin 31.12.2013 tarihindeki piyasa değeri 1,05 olmuştur. X ticaret A.Ş nin hisse senedi alımına ilişkin kayıtları yapıldığında;

a) Teslim Tarihini Esas Alan Yöntem:

i) Borsa değerinin olmadığı varsayıldığında; maliyet bedeli ile değerlendirilmesi;

30.03.2013	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN.MEN.DEĞ.100.000	
03012 Ser. Payı Tem.Eden Men. Değ	
030120 Hisse Senetleri	
022 Y.İÇİ BANKALAR HS.	100.000
022.00 VADESİZ HESAP	
022.001 Özel Mevduat Bankaları	
Hisse Senedi Alımı /	

ii)Borsa değerinin olduğu varsayıldığında

31.12.2014	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.100.000	
03012 Ser.Payı Tem.Eden Men. Değ	
030120 Hisse Senetleri	
022 YURTİÇİ BANKALAR HS.	100.000
022.00 VADESİZ HESAP	
022.001 Özel Mevduat Bankaları	
Hisse Senedi Alımı /	

31.12.2014	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.	
DEĞER FARKI	5.000
03012 Ser.Payı Tem.Eden Men. Değ	
030120 Hisse Senetleri	
780 ALINAN KAR PAYLARI HS.	5.000
780.02 GUD Farkı Kar/ Zarara Yan. Men Değ. VEYA	
414 SERMAYE YEDEKLERİ	
414.03 Men. Değ. Değerleme Fark. Hs.	
Hisse Senedinin /	
GUD ile Değ.	

[§] Sağlam, Necdet., Şengel, Salim ve Öztürk, Bünyamin (Ed.) (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması* (3. Baskı). Ankara: Maliye ve Hukuk.

31.12.2014	
222 DİĞER FAİZ VE REES. HS.	3.000
780 ALINAN KAR PAYLARI	3.000
78002 GUD Farkı Kar/Zarara Yansıtılan Men. Değ. VEYA	
414 SERMAYE YEDEKLERİ	
41403 Menkul Değ. Değerleme Fark. Hs.	
Hisse Sen. Amorti	
Ed. Değ ile Değ.	/
31.12.2014	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.100.000	
03012 Ser. Payı Tem.Eden Men. Değ	
030120 Hisse Senetleri	
022 YURTIÇİ	
BANKALAR HS.	100.000
02200 VADESİZ HESAP	
022001 Özel Mevduat Bankaları	
Hisse Senedi Alımı	/

TMS 39'a göre hisse senedi alımında olumlu bir fark varsa dönem sonu kayıtları şu şekilde gerçekleşir:

<u>31.12.2014</u>	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA	
YAN. MEN. DEĞ. DEĞER ARTIŞ HS.	5.000
222 DİĞER FAİZ VE REES. HS.	3.000
780 ALINAN KAR PAYLARI	
78002 GUD Farkı	
Kar/ Zarara Yan. Men.Değ. VEYA	
414 SERMAYE YEDEKLERİ	2.000
41403 Men. Değ. Değerleme Fark.Hs.	
Hisse Senedi Değer Artış Kaydı	/

a) İşlem Tarihini Esas Alan Yöntem:

i) Borsa değerinin olmadığı varsayıldığında maliyet bedeli ile değerlendirilmesi;

<u>26.12.2012</u>	
978 TAAHHÜTLERDEN ALACAK HS.	100,000
980 TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR HS.	100,000
980.00 Vadeli Aktif Değerler Alım-Satım Taahhütleri	
Sözleşmenin Kaydı	/

<u>31.12.2014</u>	
030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.	100.000
030.12 Ser.Payı Tem.Eden Men. Değ	
030.120 Hisse Senetleri	
022 YURTIÇI BANKALAR HS.	100.000
022.00 VADESİZ HESAP	
022.001 Özel Mevduat Bankaları	
Hisse Senedi Alımı	/

<u>31.12.2014</u>	
980 TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR HS.	5.000
978 TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR HS.	5.000
	/

ii) Borsa değeri varsa, GUD ile değerlendirilmesi;

<u>26.12.2012</u>	
978 TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR HS.	5.000
980 TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR HS.	5.000
	/

<u>31.12.2014</u>	
222 DİĞER FAİZ VE REES. HS.	3.000
780 ALINAN KAR PAYLARI	3.000
780.02 GUD Farkı	
Kar/ zarara Yansıtılan Menkul Değ.	

VEYA

414 SERMAYE YEDEKLERİ

414.03 Menkul Değerler Değ. Farkı Hs.

Dönem sonunda cari değerle değerlemenin kaydı

/

31.12.2014

030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.

DEĞER FARKI 100.000

030.12 Ser.Payı Tem.Eden Men. Değ

030.120 Hisse Senetleri

022 YURTIÇİ BANKALAR HS. 100.000

022.00 VADESİZ HESAP

022.001 Özel Mevduat Bankaları

Hisse Senedinin Alımı

/

31.12.2014

030 GUD FARKI KAR/ZARARA YAN. MEN. DEĞ.

DEĞER ARTIŞ HS. 5.000

222 DİĞER FAİZ VE REES. HS. 3.000

780 ALINAN KAR PAYLARI

78002 GUD Farkı

Kar/ Zarara Yan. Men.Değ. **VEYA**

414 SERMAYE YEDEKLERİ 2.000

41403 Men. Değ. Değerleme Fark.Hs.

Cari Değerle Değerlemenin Yapılması

/

31.12.2014

980 TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR HS. 100,000

978 TAAH. ALAC. HS. 100,000

Sözleşmenin Nazım Hesaplardan Çıkarılması

/

SONUÇ

Finansal araçlarla ilgili çalışmalarına 1988 de başlayan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, o tarihten itibaren bu konuyu sürekli gündemlerinde tutmaya devam etmişlerdir. Kurulun üzerinde görüş birliğine vardığı ve uzun uğraşlar sonucu sırasıyla yayınladığı bu standartlardan, alacaklar, borçlar, hisse senetleri gibi asıl finansal araçlar olarak tanımlanan araçların yanında; opsiyon sözleşmeleri, vadeli işlem sözleşmeleri, futures, forward, swap ve döviz gibi türev finansal araçlar ile ilgili olarak yayımlanan “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum” standardı bu finansal araçların mali tablolara nasıl yansıtacağı ve açıklanması ile ilgili gerekli hükümlere yer verirken; “TMS 39 Muhasebeleştirme ve Ölçme” standardı; standart kapsamına giren finansal araçların değerlendirilmesi ve kaydedilmesi ile ilgili hükümleri içermektedir. TMS 32 ve TMS 39 standartlarına ek olarak ise TFRS 9, IAS 39’un yerini almak üzere hazırlanan bir proje ile ilk kısmında finansal varlıkların sınıflandırılması ve ölçülmesi hususlarına yer vermiş ve böylece “TFRS 9 Finansal Araçlar” standardı yayınlanmıştır. TMS 39 yayınlanmadan önce kapsamlı, karmaşık yapısıyla ilgili meydana gelen tepkilerden dolayı TMS 39’da var olan finansal tablo kullanıcıları için durumun anlaşılmasını zorlaştıran finansal araçların sınıflandırılması ve ölçülmesi ile ilgili karmaşık esasların basitleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu standartlara ek olarak ise; “TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar” standardı kamuoyuna açıklanması gereken bilgileri dipnotlarda sunarak ve TMS 32 ve TFRS 9 standartları kapsamında bulunan finansal varlık ve borçlarla ilgili ve bu finansal araçların muhasebeleştirilmesi, bu araçların ölçülmesi ve sunulması ile ilgili hükümleri tamamlamaktadır.

KAYNAKÇA

ADKINS, Troy. Why Forward Contracts Are The Foundation of All Derivatives. <http://www.investopedia.com/articles/active-trading/102313/why-forward-contracts-are-foundation-all-derivatives.asp>. Erişim Tarihi: 20.11.2014.

BLACK, G (2000). *Accounting and Financial Reporting Standards*. (7th Edition). England: Pearson.

CEYLAN, Ali (2001). *İşletmelerde Finansal Yönetim* (5. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.

CME Group Research and Product Development (2009). An Introduction to Grain Calendar and Basis Swaps. <http://www.cmegroup.com/trading/agricultural/files/AgSwapsWhitePaper.pdf>. Erişim Tarihi: 20.22.2014.

DEMİR, Volkan (2009). *TFRS/ UFRS Kapsamında Finansal Araçlar- Sunum, Muhasebeleştirme ve Ölçme, Açıklamalar*. Ankara: Nobel.

DHOLE, Sagar Suresh (2014). Commodity Futures Market in India: The Legal aspect and Its Rationale. *International Journal of Research in Management & Business Studies, Vol:1, Issue:2*, 38-47.

ERKAN, Mehmet., ELİTAŞ, Cemal ve CERAN, Yunus (2012). *Dönem Sonu Muhasebe İşlemleri- TMS/ TFRS Uyumlu* (3. Baskı). Bursa: Ekin.

ERNST & YOUNG (2004). IAS 32 and IAS 39 Revised: An Overview http://www.cs.trinity.edu/~rjensen/ResearchFiles/IAS32-39_Overview_Febr04.pdf. Erişim Tarihi: 03.01.2014.

Kamu Gözetim Kurumu, [http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-\(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle\).html](http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle).html). Erişim Tarihi: 01.10.2014.

KHIARA, Mohammed. Aspects of Forward Contracts in the World of Commodities. <http://www.otc-conseil.com/eng/High/publications/otc-conseil-americas-newsletters/articles-us/6729/aspects-of-forward-contracts-in-the-world-of-commodities.pdf>. Erişim Tarihi: 05.01.2014.

MALACQUAS, F.R., Lemes, S., (2013). *Disclosure of Financial Instruments According To International Accounting Standards: Empirical Evidence From Bazilian Companies*. Vitoria-ES, Jul-Sep. 2013

MISIRLIOĞLU, İsmail Ufuk (2008). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Araçların Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 86, 65-81.

ÖRTEN, Remzi., KAVVAL, Hasan ve KARAPINAR, Aydın (2012). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları* (6. Baskı). Ankara: Gazi.

ÖZERHAN, Yıldız (2013). Türkiye Finansal Raporlama Standartları.

file:///C:/Users/ADM%C4%B0N/Downloads/TMS_TFRS%20(3).pdf.

Erişim Tarihi. 03.01.2014. 03.10.2013

ÖZERHAN, Yıldız ve YANIK, Serap (2012). *Açıklamalı Örnek Uygulamalı TMS-TFRS*. Ankara: Türmob.

ÖZTÜRK, Veli ve BAL, Emine Ç. (2013). Türkiye Muhasebe Standardı TMS - 39 “Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçüm” Kapsamında Türev Ürünlerin Nakit Akış Riskinden Korunma Amaçlı Kullanımı: Forward Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi* 5/2. 123-140.

PLAEHN, Tim. How Dows Commodity Contracts Work? <http://smallbusiness.chron.com/commodity-contract-work-15796.html>.

Erişim Tarihi: 20.11.2014.

SAĞLAM, Necdet., ŞENGEL, Salim ve ÖZTÜRK, Bünyamin (Ed.) (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması* (3. Baskı). Ankara: Maliye ve Hukuk.

Sermaye Piyasası Kurulu (2007). Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmeleri. [http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-\(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle\).html](http://www.kgk.gov.tr/content_detail-208-677-tms-tfrs-2013-seti-(guncellenmis-ve-yururlukte-olan-halleriyle).html). Erişim

Tarihi: 01.10.2013.

SEYİDOĞLU, Halil (2003). *Uluslararası Finans* (4. Baskı). İstanbul: Güzem Can.